

כא. הקרבה לאלוה מתבטאת במעשי הקרבה הנעשים בשמחה (נו-נח)

²⁷⁵ וַיֵּאָמֵר מֹרְיָם (=מוכיחים) עַל הָעֲנִיָּן הָאֵלֹהִי (שהוא דבק באדם כלשהו) דְּקָדוּק הַבְּטוּיִים (=שהוא מדקדק באמירת המילים בתפילתו) וּנְשִׂיאַת הַגְּבוּת וְהַעֲלַמַת אִישׁוּנֵי הָעֵינַיִם (שעושה אותו אדם) בְּבִקְשׁוֹת וּבְתַחֲנוּנֹת, וְהַתְּנוּעוֹת וְהַמְאָמְרִים אֲשֶׁר אֵין אַחֲרֵיהֶם מַעֲשִׂים²⁷⁶, אֲלֹא הַפְּנוּת הַטְּהוּרוֹת²⁷⁷ אֲשֶׁר מֹרְיָם (=מוכיחים) עָלֵיהֶן מַעֲשִׂים שְׂמֵט־בְּעַם²⁷⁸ שֶׁהֵם קָשִׁים עַל

הערות - ילמד ענוים דרכו

²⁷⁵ בסעיף מו קבע החבר שכל המצוות נקבעות על ידי ה'. בסעיף מח דיבר החבר על שלושה סוגים של מצוות: המצוות החברתיות - שתכליתן לתת סדר נכון לכוחות הנפש של האדם ולסדר את החברה, המצוות השכליות - שתכליתן לבסס את יסודות האמונה, והמצוות האלוהיות - שתכליתן לבנות את הסדר לחלות השכינה. אף שאין אנו יודעים את טעמי המצוות ואיננו יכולים לקבוע בשלנו את פרטי עשייתן וגבולותיהן, אנו יכולים וצריכים להבין את הרעיון הכללי שהם מכוונים אליו. בסעיף נ ביאר החבר את הכיוון הכללי של המצוות החברתיות - לא פרישות אלא נתינת מקום לכל כוח בנפש בזמן הראוי לו, וכן נתן דוגמה למצוות הבאות להשריש את יסודות האמונה על ידי מעשים ולא על ידי תפילות ופרישות. וכאן חוזר לבאר את האופן של העבודה לה' במצוות האלוהיות, כפי שהן מופיעות בתורה: לא דרשות ודיבורים, אלא מעשי הקרבה שנעשים בשמחה.

²⁷⁶ כך תיאור האדם שנחשב "קדוש" בעיני ההמון.

²⁷⁷ כוונה טהורה - שמקבל עול המלך ומציית לו בלב שלם ובנפש חפצה, וזה מתגלה רק על ידי מעשים שיש בהם הקרבה הנעשים בשמחה.

²⁷⁸ תחושת ההקרבה נובעת מכך שיש פער בין מצוות התורה ועבודת ה' לבין טבע האדם. אדם רעב יושב לאכול, ולא רק שאין זה מעמסה עליו אלא יש בכך הנאה. אולם אדם חולה שיצר האכילה שבת ממנו והעצלות גברה עליו - האכילה הופכת למעמסה. זו הסיבה שיש צורך בהתפרטות כה גדולה של הלכות למצוות (כפי שמדגיש לקמן), כיוון שהאדם אינו מתחבר בטבעו אליהן - הוא זקוק להדרכה חיצונית צמודה כדי לא לטעות.

אך באמת טבע ישראל בשורשם תואם את התורה, וכך הכירו וחוו במעמד הר סיני: "אני אמרתי אלוהים אתם ובני עלין כולכם", כמו אדם הראשון שהיה "ישר" (עיין רמב"ן לבראשית ב, ט), וכמו המלאכים שטבעם שעושים רצון בוראם, וכמו שיהיה לעתיד בימות המשיח (עיין רמב"ן לדברים ל, ו; צדקת הצדיק אות רכז), וכאמור בירמיהו לא, ל-לג: "הֲיֵנָה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְכָרַתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה. לֹא כְּבְרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת אֲבוֹתֵם בְּיָוֶם הַחֲזוּקִי בְּיָדְךָ לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר הִמָּה הִפְרוּ אֶת בְּרִיתִי וְאָנֹכִי בְּעֵלְתִּי כִּם נְאֻם ה'. כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרַת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי הֲיָמִים הֵּהֵם נְאֻם ה' נְתַתִּי אֶת תּוֹרַתִּי בְּקִרְבְּךָ וְעַל לִבְךָ אֶכְתָּבֶנָּה וְהִיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהִמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם. וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דַּע אֶת ה' כִּי כֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנִם וְעַד גְּדוּלָם... וְזֶה הַמַּעֲבָר מִ"בְּעֵלִי" ל"אִישִׁי". אולם לאחר שחטאו בעגל, חזרה בהם זוהמת הנחש (עיין שבת קמ"א, א) והתכסתה טבעיות נשמתם בטבעיות הגוף, והוצרכו לפירוט התורה והמצוות ולהקרבה של הטבע אל מול מצוות ה'. וזה עניין: "ויסעו מהר ה'" - כתינוק הבורח מבית הספר: "אמרו שמא ירבה ויתן לנו מצוות" (רמב"ן לבמדבר י, לה). היינו שמאסו בדרך של תורת משה שיש בה כבישה ופירוט מצוות, והשתוקקו לשוב למעלה של הר סיני. וזה גם מה שהתאוו לבשר, היינו שהקדושה לא תסתור את הגוף, ולא יצטרכו לדרך של כבישה והקרבה. אולם באמת בין שתי הפרשיות נאמר: "ויהי בנסוע הארון", כי תורת משה היא הדרך לזכות שוב למדרגה של סיני שתגלה בימות המשיח. עיין בכל זה בשמונה קבצים ח, קנז.

מסלול 1: יום ד לפרשת ויגש

מסלול 2: יום א לפרשת ויגש

הָאָדָם, אָבֵל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָם בְּתַכְלִית הַתְּשׁוּקָה וְהָאֵהָבָה ;
 כְּהַלִּיכָה אֶל הַמָּקוֹם הַמֵּיחָד מְכַל הַמְקוֹמוֹת (=עלייה לרגל) וְהַחֲגִיגָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה,
 וּמֵה שְׁפָרוּךְ בָּזָה מִן הַטָּרַח וְהַהוֹצָאוֹת²⁷⁹, וְהוּא מְקַיְמָה בְּתַכְלִית הַשְּׂמֻחָה וְהַגִּילָה ;
 וְכִהְפִּרְשֵׁת מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וּמַעֲשֵׂר עֲנִי, וְהִרְאִיֹן, וְעִזִּיבֵת הַתְּבוּאוֹת בַּשְּׂמֻטָּה
 וּבִיּוֹבֵל, וְהוֹצָאוֹת הַשְּׂבִיטוֹת וְהַמּוֹעֲדִים וְשְׂבִיטָתָם, וְנִתְיַנַּת הַבְּפֹרִים וְהַבְּכוֹרוֹת וּמִתְנֹת
 כְּהִנָּה וְרֵאשִׁית הַגִּזּוֹ וְרֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם, מְלַבֵּד הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת, וּמְלַבֵּד כֹּל מֵה שֶׁהוּא
 חָיֵב עַל כָּל זָדוֹן וְכָל שְׂגָגָה, וְהַשְּׁלָמִים, וּמֵה שֶׁהוּא חָיֵב מִן הַקְּרָבָנוֹת עַל הַמְקָרִים אֲשֶׁר
 יִקְרוּ לוֹ מִן הַטְּמְאוֹת, וְעַל כָּל לֶדָה שֶׁתִּהְיֶה אֶצְלוֹ, וְכָל זִיבוֹת, וְכָל צְרָעָת, וְזוֹלוֹת (וכיוצא
 ב)זָה הַרְבֵּה²⁸⁰.

הערות - ילמד ענוים דרכו

279 ויש בה גם סיכון הרכוש שנותר בבית, וגם סיכון ביטחוני כשכל הגברים עולים לרגל, וכבר ראינו מה קרה לדוד כשחזר לצקלג. וז"ל אבות דרבי נתן יב: "למקום שלבי אוהב לשם רגלי מוליכות אותי - כיצד? אלו בני אדם שמניחים כספם וזהבם ועולין לרגל להקביל פני שכינה במקדש, הקדוש ברוך הוא משמרם בתוך מחניהם, שנאמר: 'ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות פני ה' אלוהיך'". וז"ל הירושלמי פאה ג,ז: "מעשה באחד שהניח את כריו, ובא ומצא אריות סובבים אותו. מעשה באחד שהניח בית של תרנגולים, ובא ומצא חתולים מקורעים לפניו. חד בר נש שביק ביתיה פתיח ואתא ואשכח חכינה כריכה על קרקסוי". וע"ש בסיפור על שני האחים מאשקלון. הרי שבעלייה לרגל היה סיכון ביטחוני וכלכלי, והיו זקוקים להבטחה מיוחדת שלא יזוקו, ורק מי שהיה לו ביטחון בה' ומסירות נפש למצוות היה עולה.

280 כל המצוות המובאות כאן הן מצוות שאין אנו מקיימים אותן היום, על כל פנים בשלמותן, מפני שהן תלויות במקדש. מדברי ריה"ל נראה שהמעשרות והקרבתות הם ביטויים מעשיים להקרבה שהאדם מקריב למען עבודת ה'. השורש של כולן הוא עקירת יצחק, שנעשתה במקום העבודה. פרטי ההקרבה נקבעו על ידי ה', אולם התוכן הכללי שריה"ל יוצק להן הוא ההקרבה. קל ונוח להסתפק בעבודת ה' דרך תפילות בלבד, הן אינן דורשות עמל והקרבה כמו התרומות, המעשרות, השמיטות והקרבתות.

ונראה שעדיין ישנה שכינה נסתרת בישראל, כדברי חז"ל: "איש ואשה זכו שכינה ביניהם" (סוטה יז,א), וכן: "עכשיו שאין בית המקדש קיים שולחנו של אדם מכפר עליו" (מנחות צז,א), וכן: "כל מקום שאתה מוצא גדר ערווה אתה מוצא קדושה" (רש"י בתחילת פרשת קדושים וע"ש ברמב"ן). ההקרבה בענייני עריות ובענייני אכילה נשארה גם אחרי החורבן, והיא המאפשרת את קרבת ה' גם בזמן הגלות. וז"ל הגרי"ד סולוביצ'יק, אדם וביתו, עמ' 79-80: "נפש קדושה תוכל לשכון רק בגוף קדוש... האישיות מתקדשת רק כשהגוף נוטל חלק במעשים של הקרבה ומתחייב להם... אין רוכשים את הקדושה בנקל, מבלי להקריב למענה דבר... תפילה וטקסים פולחניים לעולם לא יוכלו להעניק קדושה לאדם, כיוון שהם מעשה הקרבה סמליים בלבד, והם מעניקים לאדם יותר ממה שהם תובעים ממנו תמורה..."; ובקשתם משם, עמ' 215: "האדם עובד את בוראו בגופו, באכילתו ובפעולה המינית, ויפה עבודה זו מעבודת התפילה. צא ולמד כמה האריכה התורה שבכתב ושבעל פה בכל הלכות עריות ומאכלות אסורים, וכמה קיצרה בכללי תפילה. הרבה בני אדם הזוללים כחיה דורסת וטורפת במאורתה ומטמאים את חיי האהבה המינית, מתפללים לפני ה' בכריעה ובהשתחויה, אולם לא הרבה יכולים לאכול לפני ה'" ולהתקדש בשעת תקיפת היצר המיני."

כב. ה' דקדק מאוד בפרטי המצוות אך השכינה מסייעת לישראל להקפיד לקיים התפרטות זו (נו-נח)

כל זה (בתנאי שנעשה) בצווי ה' יתעלה, לא סברה (=הסתמכות על השכל) ולא התחכמות. ואין ביכלת בשר ודם לשער (דבר) זה על סדרו וערכו מבלי חשש שיפול בו פגם. כאלו הוא (=ה') חלק (את) ישראל ושערם²⁸¹, ושער יכול ארץ ישראל בצמחים ובבעלי החיים, ושער שבט לוי, וצנה במדבר ביחסים האלה, מידיעתו כי כשיסדר היחס הזה, ישארו ישראל ברוחתם ולא יחסר ללויים דבר. ולא יגיע הענין אל דלות שבט או משפחה, במה שקבע גם כן שהכל ישוב בשנת היובל כאשר היה בשנה הראשונה מחלקת הארץ²⁸². בנוסף על חלוקים ודקדוקים שלא יכילום גליונות, (מכל אלו) יראה מי שיתבונן בהם שאינם מעצות בשר ודם. ישתבח מסדרם! "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום" (תהלים קמז, כ).

ונשאר הסדר הזה בשתי הממשלות (=בית ראשון ובית שני) כמו אלף ושלוש מאות שנה. ואלו הלכו העם בדרך הישרה, היה נשאר "כימי השמים על הארץ".

נז

אמר הכוזרי: הנכם היום במבוכה מאלה החיובים הגדולים. ואיזו אמה תוכל לשמר (על) הסדר הזה?²⁸³

הערות - ילמד ענוים דרכו

281 מדברי ריה"ל נראה שמספר בני ישראל שיצאו ממצרים היה משוער מראש מאת ה'. וכן כתב רבנו בחיי בפרשת בא, וכן כתב הרמח"ל בדרך השם ב, ד. נמצא שהציווי למנות את ישראל לא נועד אלא ל"גילוי מילתא" לנו, שנדע שזהו השיעור הרצוי לפני ה'. וכך גם מספרו של שבט לוי מתוך כלל בני ישראל (שהיה קטן יותר מחצי מהמוצע של שאר השבטים, והמפרשים התלבטו מדוע (עיין רמב"ן במדבר ג, ד)). אולם לפי ריה"ל: כך נקבע מספרם על ידי ה'.

282 כל מה שהעולם עסוק היום הוא במציאת האיוון הנכון בהנהגת המדינה כדי שהכלכלה תהיה תקינה לכולם, וכן הביטחון ובריאות הגוף. אולם לא נמצא האיוון הראוי אלא אצל ה'.

283 כפי שהסברנו לעיל, פירוט המצוות נובע מהפער שנוצר אחר חטא העגל בין עבודת ה' לבין הטבע הגופני של ישראל. עם ישראל דומים לאדם עיוור שנוסע במכונית ויש מי שמכוון אותו, שאין הוא יכול להסתפק בהכוונה כללית. במצב זה התחושה היא שמדובר במשימה בלתי אפשרית. תחושה זו חזקה ביותר אצל מי שמתחיל לשמור מצוות לאחר שלא שמר מעולם. הפירוט של שמירת שבת או הלכות ברכות או הלכות לשון הרע הופך את קיום המצוות לדבר כמעט בלתי אפשרי.

מסלול 1: יום ד לפרשת ויגש

מסלול 2: יום א לפרשת ויגש

נח

אָמַר הַחֵבֶר: (האומה שתוכל לשמור על הסדר הזה היא) הַעֲדָה אֲשֶׁר הַצּוֹפֵה שָׁלָה (=המשגיח עליה) וְהַעוֹנֵשָׁה²⁸⁴ לְשִׁעָה (=באופן מידי) - נִמְצָא בְּתוֹכָהּ, רְצוֹנֵי לוֹמַר: הַשְּׂכִינָה²⁸⁵.

הֲלֹא תִרְאֶה (את) מֵאֲמַר יְהוֹשֻׁעַ: "לֹא תוֹכְלוּ לַעֲבֹד אֶת ה' כִּי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים הוּא (אֵל) קְנוּא הוּא, לֹא יִשָּׂא לְפָשְׁעֵכֶם וּלְחַטָּאוֹתֵיכֶם)" וְגו' (יהושע כד, ט), וְזֶה (נאמר) עִם (=למרות) מֵה שְׁהִיָּה בַעֲדָתוֹ (=בדורו של יהושע) מִן (מעלת) הַזְהִירוֹת, עַד שֶׁלֹּא נִמְצָא בָהֶם עוֹבֵר בְּחֶרֶם יִרְחוּ אֶלָּא עֶכְזוּ, בְּקִהָל שֶׁל יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי, וְהִיָּה מִן הַעֲנֵשׁ לְשִׁעָה (=באופן מידי) עַל הַעֲדָה (כולה) מֵה שְׁהִיָּה (=שידוע). ו(כן תראה) מֵה שְׁהִיָּה מֵעֲנֵשׁ מְרִים וְהַצָּרֶעַת (שקיבלה, במדבר יב), וְעֲנֵשׁ עֲזָה (שמ"ב ו, ח), וְעֲנֵשׁ נָדָב וְאֲבִיהוּא (ויקרא י, א-ב), וְעֲנֵשׁ אֲנָשֵׁי בֵּית שִׁמְשׁ כִּי רָאוּ בְּאֵרוֹן ה' (שמ"א ו)²⁸⁶.

וּכְבָר הָיָה מִמּוֹפְתֵי הַשְּׂכִינָה²⁸⁷ שִׁירָאָה חֲרוֹן (=כעס) מְעַט עַל חֻטָּאִים מְסִימִים בְּקִירוֹת וּבְבִגְדֵים (בצרעת הבית וצרעת הבגד), וְכֹאֲשֶׁר יִחֲזַק (החטא) - יִרְאֶה בְּגוֹפִים, בְּמִדְרָגוֹת שֶׁל חֲזָק וְחֻלְשָׁה. וְהַפְּהָנִים מְקֻדְשִׁים לְזֹאת הַחֻמְרָה הַדְּקָה, וְלְהַבְחִין מֵה מְמַנָּה אֱלֹהֵי, וּמְחַפִּים בּוֹ הַשְּׂבוּעוֹת כְּמוֹ שְׁחַפּוּ אֶצֶל מְרִים²⁸⁸ וּמֵה מְמַנּוּ מְזִי (=תלוי במזג הגוף)²⁸⁹,

הערות - ילמד עניים דרכו

284 אנשים נעשים גדולים משום שהם מבקרים את עצמם באופן תדיר. לעומת זאת מי שעושה ביקורת עצמית או שמבקרים אותו אחרים רק מזמן לזמן - סיכוי רב שאכן יטעה לרוב ויתרחק הרבה מהדיקו הנצרך. עיין מסילת ישרים פרק ג.

285 כפי שראינו בסע' לו-מד, עם ישראל הוא כמו לב באיברים, שהוא "רב חולאים ורב בריאות". הרגישות הגבוהה הנובעת מנוכחות של שכינה, יוצרת תגובה מהירה בכל סטייה קטנה. ובמשל העיוור - יש לו מערכת התרעה רגישה שמעוררת אותו לכל סטייה מהנתיב או חשש התנגשות.

286 אמנם מצב זה קשה, אולם הוא עדיף על המצב הגרוע ממנו - האומות המתות. משל לאדם מת שאינו מרגיש שחוחכים בבשר או שרימה אוכלת אותו. האדם החי לעומת זאת רגיש לכל חולי קל, כיוון שהוא חי! הרגישות מלמדת על חיות! הרי לנו שלוש מדרגות: מצב האומות - שהן כמתות שאינן רגישות לסטיות מדרך הישר; מצב ישראל אחרי חטא העגל - שאין טבעם תואם את עבודת ה' אך הם מצוויים בה וחיות השכינה בהם מעוררת אותם מבחוץ לכל סטייה; מצב ישראל לפני החטא וכפי שיהיה בעתיד - התאמה בין פנימיות טבע ישראל לבין התורה כך שבטבעם יכירו וידעו את רצון ה'.

287 עיין לקמן בסעיף סב, שם מבאר כיצד קרבת השכינה וסילוקה מולידיים את הצרעת. ועיין לקמן ג, מט שמזה הטעם אין בימינו כלל דיני טומאה וטהרה, כיוון שאין נוכחות של שכינה.

ז"ל רמב"ם הל' טומאת צרעת טז,י: "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם, אינו ממנהגו של עולם. אלא אות ופלא היה בישראל, כדי להזהירן מלשון הרע. שהמספר בלשון הרע - משתנות קירות ביתו. אם חזר בו - יטהר הבית. אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית - משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן. אם חזר בו - יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו - משתנין הבגדים שעליו. אם חזר בו - יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו - משתנה עורו ויצטרע. ויהיה מובדל ומפורסם לבדו..."

288 שהיה בה עונש ה' והוסגרה מחוץ למחנה. אך היא נסגרה רק שבוע, כמו שביארו חז"ל (ב"ק כה, א). ואפשר שריה"ל רומז כאן למדרגה העתידית שלא ידרשו "דיו לבא מן הדין להיות כנדון" ואכמ"ל.

289 ולזה צריך ידיעה בחכמת הרפואה. ועיין גם במאמר ד, סוף סעיף לא, שהביא דברים שידעו חכמים

(מה) מִתְחַזֵּק (=קבוע ולא ניתן לרפואה) ו(מה) בְּלִתִּי מִתְחַזֵּק. וְהִיא חֲכֵמָה מְפֹלָאָה, (ש) הַזְהִיר עָלֶיהָ יִתְעַלֶּה: "הַשָּׁמַר בְּנִגְעַ הַצָּרַעַת לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִרְוּ אֶתְכֶם הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם" וְגו' (דברים כד, ח).

שאלות מנחות:

- ✦ כנגד מי יוצא ריה"ל בהתלוצצותו כלפי מרימי "גביני העיניים"?
- ✦ כל הדוגמאות שמביא ריה"ל למעשי ההקרבה קשורים למקדש, מדוע?
- ✦ לפי ריה"ל, אדם שמחפש קרבת ה', רוחניות, רוח הקודש, באילו מצוות עליו להשקיע?²⁹⁰
- ✦ ממה נובע הפירוט האינסופי של ההלכות - מחיסרון או מיתרון?
- ✦ על מה מלמדים העונשים המופיעים בספר במדבר - על פחיתותם של ישראל באותו הדור או על מעלתם?
- ✦ האם אנו רוצים לחזור לימים שבהם השכינה שוכנת בישראל בגלוי?
- ✦ רגישות רוחנית - האם היא טובה לאדם או רעה לו?
- ✦ מדוע קיימות בהלכה הדרכות מיוחדות לתלמידי חכמים או "לבעלי נפש" שהן מעבר לחובת ההלכה לכל אדם? האם אותו "בעל נפש" חייב לקיימן? מה יקרה לו אם לא יעשה כן?

הערות - ילמד ענויים דרכו

ואפילו הרופאים בימיהם לא ידעו: "ומה שהבדילו בין דם נידה ודם טהרה, וזבה, ובתולים, ובין הדם היוצא מפצעים ומטחורים וכדומה. ומה שקבעו את כמות עונות הנידות ואת כמות העונות של זיבות הזכרים, והידיעות הנפלאות שהיו להם בדבר הצרעת..."

290 ר' צדוק הכהן מלובלין, צדקת הצדיק, אות מד: "מי שיש לו תשווקה גדולה לתאוות הגוף אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא שיש לו תשווקה כל כך. כי אדרבה הוא כלי מוכן לתווקה אהבת ותשווקת דרישת האמת. וכמו שנחמו ההוא סבא [אשר הוא אליהו לדעת יש מפרשים בתוס' פרק קמא דחולין (ו,א), ושמעתי דכן הוא האמת ודקושיית תוס' שם אין כאן מקומן] לאביי (סוכה נב,א). ועל זה אמרו, דלעתיד לבוא צדיקים נדמה להם יצר הרע כהר ורשעים כחוט השערה, ואינו שקר רק שניהם אמת כי לאלו תשווקתם ותאוותם עצומה ביותר". שם, אות קיא: "בעקבתא דמשיחא העיקר הוא רק להוציא יקר מזולל ורק במקום יצר הרע ותגבורת עוונות משם יקחך דייקא על ידי תשובה, כמו שאמרו בחלק (סנהדרין זח,א) בן דוד בא בדור שכולו חייב. ונפש כזה הוא מחלקו של משיח וכן דוד המלך ע"ה נקרא שהקים עולה של תשובה כידוע... לכך דור של נפשות כאלו דוקא יזכו למשיח, כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה טז,ז): 'טוב מאוד זה יצר הרע'. וכן משיח עצמו נולד ממקום כזה, כידוע מה שאמרו במדרש הנעלם וירא (קי,א) על בנות לוט ולוט שהם שורש כוח היצר הרע ומשם נצמח שורש בן דוד. והיינו שזהו תכלית השלמות שיהיה אז שיתהפך שורש הרע לטוב, שזה שחיטת היצר דאמרו בסוכה (נב,א). והוא הנפש האחרון שבגוף והיותר סמוך לרע בכל מיני תוקף. ובעולם הזה הדורות הולכים ומתקטנים, אבל אז כשיתוקן יהיה בטוב סוף מעשה במחשבה תחילה, בסוד (יחזקאל א,יד) 'החיות רצוא ושוב כמראה הבזק', שממקום שפוסק משם חוזר ומתחיל להאיר ונעשה זה ראש ונתהפכו תחתונים למעלה, וכמו שאמרו ז"ל (פסחים נ,א): 'עולם הפוך ראיתי'."

מסלול 1: יום ד לפרשת ויגש

מסלול 2: יום א לפרשת ויגש